„ Cum autem quatuor dies præterijssent, coram Prefecto præsidente sistimur. Is vero cum nos multis minis tormen-
„ torum terruisset, & dixisset se prius nos esse castigaturum: & deinde etiam oculos inscripturum, & Saracenis traditu-
„ rum, iussit vt id faceremus, quod esset gratum Imperatori. Erat autem cum eo etiam Christodulus, & eius pater. No-
„ bis vero fortiter recusantibus, & dicentibus nos esse paratos subire vel mille mortes: & nunquam nos esse polluendos
„ vel solo assensu, communione eorum, qui contempserunt & despicatui habuerunt Christianorum fidem & cōfessio-
„ nem: etiamsi oculos effoderint, etiamsi corpus igni tradiderint. Cum hęc diceremus, pater Christoduli loquens ad-
„ uersarijs, quasi nobis gratificans: Nunquam, dixit Prefecto isti adorarunt imaginem, neque scio quid fecerint, quod
„ huc venerunt. Cui ego aspere: Recede hinc, inquam: nescis quid dicas, neque de quibus affirmes.

Ecce constātiam sanctorum virorum intuendis factis Imaginibus.

„ PRÆFECTVS autem rursus vtens blanditijs: Semel, inquit, semel solum communicate, nec aliud exigimus,
„ & ego ibo vobiscum in ecclesiam, & deinde ite, quo vobis placuerit. Ego vero ei dixi subridens: Simile quid dicis, ô
„ domine Prefecte, vt si quis alium rogans, dicat: Nihil aliud peto, nisi semel tuum caput amputare & tunc postea vade,
„ quo velis. Scias ergo hoc quoqne nobis esse pudori, quod audeat nos aliquis adhortari ad communionem: ad quam
„ nescio quomodo iuades vt accedamus & non potius vt qui procul est remotus, persuadeatur. Est enim ei facilius
„ facere, vt terra & cœlum sint rursum & deorsum, quam nos traducere à pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus:
„ & cum adhuc in nobis inflammatæ essent plagæ, quas ex flagellis acceperamus, & graues afferrent dolores, exten-
„ dentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cum autem longo tempore vultus pungerent, occidente sole te-
„ nebræ factæ sunt. Quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere. Egressuri vero, diximus Præfecto & ijs qui
„ aderant: Sciatis Cherubim, quæ has viderunt literas, esse cessura, & flammeam rhompheam, versis tergis, concessu-
„ ram nobis ingressum in paradisum, vt quæ sit reueritura nostros vultus, pro communi Domino tam ignominiose in-
„ sculptos. Hoc enim à vobis solis factum est à seculo: & est hoc nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos &
„ clementes, qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie autem Christi omnino agnoscemini, & vobis
„ exhibebunt legendæ hæ literæ. Ipse enim dixit: Quæcunque fecistis vni horum minimorum, mihi fecistis.

O linguam venenatam satanæ.

Vide crudelitatem Iconomachorum.

Gen.3.

Matth.25.

„ HÆC verba postquam audiit Imperator per Præfectum, visus est dicere, attonitus, vt arbitror, à verborum o-
„ peratione: Si scirem hoc esse verum, eas toti meo populo inscriberem. Atq; nos quidem hæc, cum multa sint alia, bre-
„ uius declarauimus, eorum quæ gesta sunt, habentes multos testes, quos scio * plura his & apertius narraturos ea, quæ
„ tunc facta & dicta sunt, vt qui ea melius, quam nos, obseruauerint. Neque enim in angulo, neque in occulto hęc facta
„ sunt: sed in theatro, & in medio orbis terrarum. Et sic quidem epistola.

Vide Io. Curopalatam.

XIII. POST tam inhumanum autem & tam nouum supplicium, quod propter diuinarum imaginum adorationem isti beati subierant, eorum vultu adhuc stillante sanguine, traduntur in custodiam. Deinde Iannæ improbis suggestionibus, qui cum tunc esset eiusdem sententiæ, cuius iniquus Imperator, tenebat Ecclesiam, damnantur exilio. Eos autem suscipit Apamea Bithyniæ, cum iussum esset ab Imperatore, vt ne sepulturam quidem eorum corpora consequerentur, partim quidem eos afficiente contumelia, partim vero communiter inuidente orthodoxis possessionem tam bonam, & tam desiderabilem. Illic ergo degit hæc generosa biga fraternitatis, & fidem ducēs orthodoxam, & adhortans ad operationem virtutis. Valde autem persuadebant, vt qui non ex verbis, sed ex factis potius, facerent adhortationem. Fidei enim orthodoxæ erant eis argumenta immobilia, quod pro ea compuncti essent, & flagris grauiter cæsi essent. Virtutis vero, vita & continentia, quæ propemodum contendebat cum natura immaterialium.

Iubentur sancti exulare Apameæ.

XIV. POSTQVAM autem vocabat tempus resolutionis, & ad eum quem optabant, discessus, Theodorus quidem & senio, & morbo, & pręterea afflictione, quam in custodia passus erat, oppressus, in ipsa custodia in manus Dei Creatoris, suam deponit animam, cum nulli quidem repræhensioni affinem in actione vitam, & in pietate rationem conseruasset integram & inoffensam: reliquisset vero sui martyrij memoriam, quæ non potest dari obliuioni, vt qui ipso die vitę finem acceperit, quo Stephanus primus martyrum pari zelo suscepit consummationem. Theophanes autem cum venerandum illud & fraternum tabernaculum cum aliis viris piis, quos verisimile erat illo tempore concurrisse, vt ab ea, quæ illinc procedebat, sanctificatione & gratia non exciderent, multis honorasset encomiis & canticis, deponit in arca lignea, & apud se conseruat: partim quidem procurans, ne corrumperetur: partim autem gloriās memoria certaminum: iussum irridens impij, qui nec volebat quidem ea assequi sepulturam, quæ cœlestibus digna sunt tabernaculis. Deinde etiam in canones eius refert certamina, partim quidem pro lamentatione, vt quæ non erat licita, adducens hymnodiam: partim vero eorum, qui conuenerant, consolans desiderium. Dicitur enim, quendam senem, cum illo tempore ferretur multo zelo pietatis, Imperatoris quidem minas contempsisse, & nec ipsi quidem vitæ suæ parsisse, vt fide procidens ad huius beati reliquias, ex eo fieret gratię particeps. Cum ergo ad locum venisset in tempore excessus, seu ad Deum resolutionis, & fuisset vnus ex canentibus, affirmabat postea, se audiuisse quandam iucundissimam & admirabilem vocem superne psallentium. An quis autem eam recte cogitauerit Angelicam, an aliquam aliam, quæ fiat nutu Dei, Deo fuerit manifestum, & iis, quos par est hæc perspicere. Atque sic quidem Theodori reliquias arca conseruabat, quæ assidue copiosis ornabantur miraculis.

S. Theodorus moritur in carcere.

Senex quidam bonus, eius reliquias venerātur.

Ad S. Theodori reliquias multa fiunt miracula.

XV. CVM Deus autem rursus respexisset in benignitate & miserationibus, & veluti caligo dissoluta esset impietas, & vires rursum assumeret rectum dogma, cum iam è viuis excessisset Deo inuisus Theophilus, reuertuntur quidem ab exilio, qui propter Christum è patria & ex Ecclesiis eiecti fuerant. Reuersus est vero magnus quoq; Theophanes, cum esset martyr, & gloriaretur susceptis pro Christo stigmatibus, mercedem confessionis aliam quidem à Deo magnam, & quæ auferri minime potest, expectans: in præsentia autem Niceæ Bithyniæ sedem à piis accipiens. Longum postea fuit tempus, & thesaurus erat ignotus, corpus, inquam, beati Theodori, quod multa certamina subierat. Vbi enim relictum fuerat à fratre, illic adhuc iacebat: sed vir quidam pius & religiosus, qui ipse quoque volebat esse particeps confessionis cum athletis, transfert hoc beatum corpus Chalcedonem ex Apamea: quod quidem perpetuis hymnis prosequebantur, & manibus, vt par est, portabant sacerdotes & monachi. Quo in loco cum sacrum ædificasset monasterium, illic deponit thesaurum: & nunc omnibus accedentibus præbet firmitatem animæ & corporis, & à morbis liberationem, ad gloriam Domini nostri Iesu Christi, cum principij experte eius Patre, & sanctissimo & bono & viuifico Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Pax Ecclesię redditur.

S. Theophanes fit Niceæ Episcopus.

Nota de reliquiis S. Theodori.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM INDÆ ET DOMNÆ, ET MVLTITVDINIS VIGINTI MILLIVM MARTYRVM, QVI PASSI SVNT MARTYRIVM NICOMEDIÆ APVD SIMEONEM METAPHRASTEN, habetur 5. Tomo Aloysij.

AN. 290.

I. MAXIMIANO iam secundum annum agente in imperio Romanorum, & minitante grauem tempestatem impietatis, & mox in pios erupturo, sic quoque florebant quidem res Christianorum, & lætæ erant tanquam in iucundissimo vere pietatis. Hoc autem ver faciebant alij quoque ex Orthodoxis, qui & tempo-

26. DEC. Horū festū ait Metaphrastes: ...

uari vno die post natalē Christi. Martyrolog. Rom. 28. Decem. Cyrillus Episcopus Nicomediæ egregius. *Luc. 12.*

ribus erant superiores, & pietatis dogma aperte canebant sicut cicadæ: præ cæteris vero omnibus, Ecclesiæ nostræ musica hirundo, qui propter rectam in fide sententiam, & in ea dicendi libertatem, fuit celebratus Cyrillus. Is Nicomediam moribus magis ornans, quam sede Episcopali, & vitam orationi habens consentientem, monasteria constituebat, & eorum curam gerebat, & ea quæ iam facta fuerant continens, & noua præter vetera ædificans. Accensus ergo, accensus fuerat ignis ille pietatis, de quo etiam dicit vox regia: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt ardeat? Qui etiam tantum est nutritus, & tantum inualuit, vt etiam ad ipsam veniret regiam, & multis ex iis qui erant in ipsa, persuaderet, vt, relicto auro & diuitiis, quæ hunc ignem extinguunt, eas in manus pauperum immitterent, Christumque & eius partes omnino sequerentur.

Domna virgo illustrissima, & sacerdos maxima.

CVM hæc autem audiuisset Maximianus, non erant ea omnino tolerabilia: sed cum etiam duplex ei bellum erupisset, quorum ipse quidem vnum mouebat contra pietatem: alterum vero contra ipsum quædam gentes, ab eo bello deuictæ, eius diu distrahebatur animus. Cum vero considerasset oportere prius bellum conficere Barbarorum, vt quod esset terribilius: religionis, inquit, bellum reuersus tuto mouebo, & pulchre docebo cum maiorum meorum diis, eos qui ipsos afficiunt contumeliis, nunquam eis tam vehementer & tam temere insultare. Cum is sic quidem & lebra in corde dolosa, & linguam mouisset magna & superba loquentem, egressus est contra Barbaros. Piorum autem fax adhuc magis accendebatur, & Christi milites parabantur ad aciem. Inter eos floruit læta quædam & pulchra planta pietatis, virgo admodum pulchra, Domna nomine, gloria insignis, in thalamo educata imperatorio, ab impio Imperatore iis, qui falso nominantur, eius diis consecrata, qui collocati erant intra regiam: & constituta prima sacerdotum, & præfecta sacrificiis & mysteriis omnibus deorum inanium. Verumenimuero bona arbor quærebat bonam terram, & ferax olea stare in domo Dei, & fructum reddere vtilem. Ipsa ergo, cum fidei sermo dilataretur, & ad diuinarum scripturarum venisset auditionem, & mentis aptitudine rapuisset scintillam pietatis, breui impletur amore spiritali: & cum illum librum accepisset, Pauli, inquam, qui sermone complexus est orbem terræ, & Actiones reliqui chori Apostolorum, diligenter & continenter ea percurrit: & cum cognouisset ea, quæ dicebantur, esse & vera, & delectabilia, & quod est omnium maximum, animæ vtilia, varie afficiebatur: lætabatur, admirabatur, dolore animi implebatur. Lætabatur quidem, quod in talem thesaurum incidisset: admirabatur autem, considerans fidem Christianorum; eiusq; veri studium & coniunctionem cum virtute suscipiens: angebatur vero, damnum quod eousque acceperat, reputans, & noctem profundam ea, quæ præcesserant, existimans. II.

Discit à virgine quadã, quæ nostræ sunt religionis. Fit catechumena, vacatque ante baptismum ieiunio & precibus.

HANC certe piam fidem desiderans, nihil omnino cunctata, accersit quandam filiam vnius ex Senatoribus, (quæ opinione quidem erat Christiana, erat autem ipsa quoq; virgo perfecta) verum cultum scire desiderans, & vti ea duce ad religionem. A qua in mysteriis pulcherrime instituta, properat ad baptismum: & media nocte, inscientibus omnibus, venit ad Cyrillũ Pontificem. Ille autem cum modulate diuinas ei cecinisset scripturas, & veneranda Christi Cruce eam obsignasset, tũc quidem eam facit catechumenam: & iubet ea, quæ de more prius fiunt, fieri à pio quodam Diacono: erat autem ei nomen Agapius. Illa vero cum & his, & ieiunio & orationi simul vacaret, nõ minus hæc agens studio latere, quam hæc facere. Non erat itaq; aliquis, qui horum esset conscius, nisi solus quidam Eunuchus, qui erat ei virtute similis, Indes quidem nomine, genere autem barbarus, etiamsi eius mores non essent barbaris similes, sed mites & mansueti, & qui significabant magnam internam quietem & tranquillitatem. Is non solum æque, atque ipsa, ad fidem accessit: sed etiam, vocante occasione, se primum tradidit martyrio. Ambo ergo, quando venit tempus præstitutum, assequuntur baptismum: & sic post primam generationem, cito puella secundo quoque regeneratur, cum non nata esset plures, quam quatuordecim, annos. III.

Baptizatur cum Inde Eunucho.

POSTQVAM autem valide iactum fuit fundamentum, & in firma petra, nempe Christo, iam radices egerat, tunc alia quoque superædificauit: alimentum quidem sensile & potum negligens: pani autem, qui intelligentia percipitur, & diuinis verbis adhærens: & præterea quærens non solum, quomodo, quod dictum fuerat, in animo imprimeretur, sed etiam, quomodo exiret in opus: atq; adeo ad ea non opus fuit ei tempore. Simulatq; enim diuinam audiebat scripturam, statim, quod audiebat, producebat ad effectum. Cum itaq; aliquando legeret librum Actionum Apostolicarum, vbi peruenit ad illum locum, in quo, qui vendebant possessiones, adferebant precia ad pedes Apostolorum, illa hoc quoq; facere constituit: & cum collegisset, quicquid auri habebat & argenti & vestis preciosę, & ea suis imposuisset famulis, noctu abit, & sanctum rogat Cyrillum, vt ea accipiat, quoniam in illum Apostolicam seruat reuerentiam: & vt suis manibus ea distribuat pauperibus. Quæ quidem cum, vt volebat, ne mine sciente effecisset reuersa est: & solitus eam rursus habebat thalamus. IV.

Act. 4.

Omnia sua distribuit pauperibus.

ATQVE Cyrillus quidem eius pater secundum spiritum, paulo post excedit ad omnium patrem & Deum: Beata autem puella eius monita non leuiter audiit: sed etiam in animi profundo ea celauit. Toto itaq; die illa, & qui virtuti erat similis Indes, animam ieiunio expurgantes, orationique & sacris eloquiis vacantes, noctu cibum sumebant. Alimentum autem erat panis siccus, & aqua potus. Quæ vero constitutum fuerat vt ab Imperatore acciperent, iis ventres pauperum fruebantur: vt benignitatem simul recte exercerent, & abstinentiam. Sic facientes, conabantur quidem multos latere: sed fieri non poterat, vt mons absconderetur, & lucerna poneretur sub modio, & thesaurus lateret in terra abditus. Sed cum eo, quem dicam, modo apparuissent, Orthodoxis quidem fiunt exemplum salutare: impiis autem & improbis, validum ad eos conuincendos argumentum. Qui tantum aberant, vt ex illorum virtute fructum perciperent, vt etiam pœnas ab eis expeterent, & eis crimen intenderent abstinentiam: eorum enim adhuc latebat pietas, nec ab ipsis adhuc deprehensi fuerant. V.

Vide ieiunia, preces, cibum & potum.

Indes & Domna cædũtur flagris.

POSTQVAM autem manifestum euasit eorum ieiunium ei, qui gerebat curam sumptus aulæ Imperatoris, cum oporteret admirari benignitatem, & stupere abstinentiam, ille potius processit ad flagra, & eos diu cædens, vim afferebat vt dicerent, quonam proficiscantur ea, quæ eis dantur. Cum illi autem, qui didicerant celare recte facta, ea forti & generoso animo sustinerent, mori malentes, quam dicere, ne quod in egẽtes manabat, rescinderetur fluentũ benignitatis, quidam Eunuchus accedens ad Prefectũ, perfa genere & impietate, ac initio eorum virtutẽ deferr & accusat tanquã vitium: quod scilicet se caste gerant, & à cibis abstineãt: & quę accipiunt ad alimentũ, ea pauperibus Christianis præbeant: & quod, quæ ab Imperatore proficiscũtur, dantur ad alimentũ iis, qui sunt contrarij Imperatori. Quod si velis id scire apertius, licet tibi aperto penario ex iis quæ apparebunt, intelligere ea, quæ sunt obscura. Audiit Prefectus, & cum lubenter euidenrem admisisset probationẽ, ab eis aufert claues: & cum aperuisset, inuenit protinus: sed non vt ipse sperabat: sed ea, quæ vere erãt veneranda, nempe & diuinæ Crucis figuram, & librum sacrosanctum, nepe Apostolorum Deo gratas Actiones: & præterea possessionum vacuitatem eorum, qui in cœlis magnum thesaurum recondebant: cuius præclaræ opes erãt duæ storeæ, in nudo solo stratæ vere * generosum, & beatorũ Domnæ & Indę magnifica suppellex: fictile pręterea thuribulum & lucerna, & lignea arcula, in qua reposuerant sacram oblationem, cuius fiebant participes. Hunc ergo librum & arculam cum impius accepisset Eunuchus, rogabat vbi esset eis aurum, vestisque preciosa, & alia supellex elegans & magnifica. Cum autem illi rursus interrogationum nullam ducentes rationem, starent tacentes, eos tradidit torquendos. Sed sic quoque reipsa est expertus se frustra pulsare adamantes. VI.

Sancta eorum supellex.

for. * *generosorum.* Illustrat exẽplum cõmunionis sub vna specie. Olim autẽ persecutio-

ab eis

ab eis enim nihil omnino audiuit. Sacer vero ille liber, & præterea arcula, vt quæ nihil ei essent vtilia, illic ab eo relicta sunt in penario. Eos autem iubet alibi includi, donec retulisset ad Imperatorem. Atque virgo quidem, cum iam educeretur è penario, cum inscientibus omnibus scire librum sustulisset, (erat enim paruus, & qui poterat facile abscondi) in sua eum veste reposuit. Eodem modo Indes quoque admirabilis vas sustulit ligneum: & ita abducti sunt & inclusi. His sic inclusis longo tempore, solus panis viuus erat nutrimentum: & diuinæ gratiæ potio, erat potus. Quæ autem corpus necesse est sumere, iis adeo priuati fuere, vt ne aquam quidem possent assequi. Erat enim hic immitis Præfecti iussus, vt propterea, quod ipsi egentium ventres satiauerant, tali fame confecti interirent, & pro benignitate pœnas luerent sæuitia.

nis tempore fideles Eucharistiã domum secũ absportabant, & diu asseruabãt, & clam sumebant: q̃ de vini specie fieri non poterat.

VII. TANTA ergo fuit indigentia, & afflictio tam intolerabilis, vt virgo in morbum incideret, cum iuuenile corpus non ferret tantam vexationem. Sed fieri non poterat, vt eos haberet despicatui ille, cui sunt curæ volucres & bestiæ: & qui aperit manum, & implet omne animal benedictione. Sed nox quidem erat: accedunt autem virtutes cœlestium Angelorum: qui cum multa luce eos circumfulsissent, & mensam cibis implessent, rursus reuersi sunt in cœlum. Illi autem ea, quæ erant proposita, statim sumpserunt, malorum quæ præcesserant, non amplius recordantes: & partim quidem eorum quę apparuerant, splendore: partim vero eorum, quæ ipsis oblata sunt, voluptate exhilarati, illud Dauidicum admodum opportune cecinerunt: Tanquam ex adipe & pinguedine repleta est anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum. Atque dies quidem iam aderat: aderat autem Præfectus quoque, vt sciret an fame victi essent: vt sic eos haberet obtemperantes. Postquam vero contra eos vidit lætos & vultu alacres, anima autem multo alactiores, mittens vim afferre, vt quod in eis nihil prodesset, aggressus est persuadere: & simulans mansuetudinem, iussit eos deinceps degere nullis malis affectos, & abunde eis dari, quæ erant ad vsum necessaria, cibum, inquam, pecuniam & vestes, non minus quam antea. Sed virgo nihil egebat pecuniis & vestibus: immo vero egebat quidem, sed non sua causa, sed pauperum: quibus etiam vestimenta discindens, distribuebat: & quomodo existimabat esse necessarium corpori alimentum, ita etiam suæ animæ necessarium, aliis præbere nutrimentum. Quocirca multis diebus permanebat ieiuna, vt possent abunde aliis præberi nutrimenta. Et tunc quoq; cum vidisset multitudinẽ pauperum ad se confluentium, & tanquam charam nutricem, vt famem ab eis propulsaret, rogantium, dubia animi, vt quę nihil posset impendere, quod sufficeret tantæ multitudini, ad suum mũdum adspexit: & cum zonam illam, quæ plena erat gemmis & margaritis, & alia quæ erant auro ornata & argento, omnia vinculo vno comprehendisset, demittit per fenestram, & transmittit ad pium quendam Diaconum, cui nomen erat Alypius: rogatq; vt vendat, & aurũ, quod ex eo redibit, diuidat pauperibus. Dici non potest, quantæ pauperum multitudini hæc suffecerint ad alimentum: sed neq; quam multos diuites sui imitatione prouocauerit ad opem ferendam egentibus. Cum autem non oporteret eam, quę erat adeo casta, & quæ sic alias exercebat virtutes, & quæ magno ferebatur fluento ad beneficentiam, habitare in tabernaculis peccatorum, & in aula regia, huic etiam rei prouidetur à superis. Videte autem quam sapienter.

Psal. 144. Angelico ministerio in carcere pascuntur. Psal. 62.

S. Domna seipsam inedia affligit vt pauperes alat.

Itemq; sua distrahit.

VIII. DEI parentem Dauidem in animo versans, & id quod ille simulauit eo tempore, quo fugerat à facie Saul, & quemadmodum vultu suo mutato, se finxit esse emotæ mentis, & sic effugit manus eorum, qui erant vere insipientes, & de eis erexit trophæum: tale quid ipsa quoque excogitat & fingit, inuertens oculos, & saliuam expuens, & manus percutiens, & voces emittens inordinatas: & aliquando quidem lachrymans: aliquando autem ridens intempestiue & & indecore. Hæc cum viderẽt ij, qui erant in regia, alij quidem miserebantur, alij vero etiam mirabantur: Nonnulli autem simul & misericordia mouebantur, & stupebant. Quod quidem cum audijsset crudelissimus Pręfectus ab aliquo ex ijs, qui ei assidebant, & vidisset etiam id quod fiebat, visus est dolere & animo ægre ferre. Nam tunc virgo maxime morbum simulabat, quando Præfectus in eam coniecisset oculos. Vnde etiam timore afficitur, & ei plures adhibet custodes, ne absente Imperatore, aliquid ei graue accederet, & se deorsum præcipitans, veniret in periculum. Postquam autem multum temporis contritum est à custodibus: illa vero, quam susceperat, personam non dimittebat, sed prudenti admodum cogitatione simulabat se esse insipientem: & molesta erat iis, qui eam custodiebant, eorum quidem vexans aures inconditis vocibus, stultis autem figuris eorum oculis adferens molestiam: & nonnunquam eis somnum adimens clamoribus, & eis omnino molestiam adferens: non solum vel inuiti eam mittunt ad Christianos, quod quidem ea iamdiu cupiebat: sed etiam fatentur, licet nolentes, Christianorum potentiam. Accedentes enim ad Eunuchum, vehementer rogabant, vt ea mitteretur ad Christianos. Forte enim dicebant, vt & ipsi liberarentur à malo non tolerabili, & illa ab ipsis quam primum curaretur. Sunt enim, dicebant, apud nos alij quoque ei insania similes, quos, nescimus quomodo dicuntur sanare, & facere vt sint sanæ mentis. Hoc illi quidem pro se petierunt, cupientes liberari ab omni molestia: Deus autem id, quod virgo impense cupiebat, facit vt ei succedat ex sui animi sententia. Nesciebant enim se, vt dicitur, equum in campum immittere, & delphinum in aquam. Audit hæc Præfectus, & cupiens ipse quoque liberari hac eius cura, statim sanctum Anthimum (erat autem hic tunc Nicomediæ Episcopus post Cyrillum) accersit. Qui cum statim accessisset, &, vt qui à Deo accepisset notitiam eorum, quæ erant in profundo cordis, spiritu cognoscit de virgine: & cum, quam profunda sapientia sub simulatione stultitiæ lateret, intellexisset, ipse quidem tacens constitit: virgo vero cum similiter vidisset Pontificem, nullum amplius pręse ferebat furorem aut amentiam: sed perinde ac ipsum illius adspectum reuerita, se moderate gerebat & placide, adeo vt ipsi qui aderant stuperent, considerantes quantam vim habeat vel solum conspectus pius oculus. Præfectus ergo rogauit Episcopum, vt assumeret virginem, cum ea autem etiam Indem: & vt eos in sacra aliqua æde traderet in custodiam honestam. Simul etiam dedit pecunias, quæ ad alimentum sufficerent & vsus corporis necessarios. Ille autem hos quidem valde lubenter suscepit, sed non etiam pecunias. Eos vero misit ad quoddam monasterium, dici non potest, quantum lætantes, quod successisset eis cœptum ex sententia.

1. Reg. 21.

Simulat amentiam, cũ Dauide.

Custodes carceris rogant eam dimitti.

Anthimus Cyrilli successor.

SS. Indes & Dõna mittũtur ab eo ad quoddã monasterium.

Baron. ann. 301.

IX. IAM autem Maximiano tunc erecta erant trophæa aduersus inimicos, Deo ei sapienter viam aperiente ad salutem, vt cum quæsiisset, cuiusnam manu hæc recte gererentur, agnosceret veritatem. Sed ille in his plane cæcutiens, deorum qui falso dicuntur, auxilio adscribebat victoriam: & tantum aberat, vt vero Deo ageret gratias, vt etiam properaret aduersus Deum bellum gerere: & aliis postpositis, acri animo armabatur aduersus Christianos, dæmonibus festa per agens & sacrifica, etiamsi primo vulpinam pellem induens, donis & honoribus clam se insinuabat in populi beneuolentiam, & suam esse rectam volebat improbitatem. Theatrum itaque frequentissimum ab eo fuit congregatum. Non aperte autem ostendebatur hoc certamen comparari aduersus Christianos: sed obscure, dolose & malitiose instruebatur. Simulacra enim, quæ auro quidem honorabantur ab impiis, fossam vero interitus eis vicissim largiebantur: hæc, inquam, aurea, & quæ rursus facta fuerant ex argento, producens impius, posuit in sede regali, & coronis redimiit: & tandem eis tauros sacrificans, iussit execrandis sacerdotibus adspergere populum, temporis quoque ea in re vtens auxilio. Tunc enim ore hianti attendebant iucunda theatri acroamata. Quicunque ergo in pietate quidem erant firmi & stabiles, & quorum animos religio Christiana non solum vsque ad nomina, sed etiam ad cor vsq; penetrauerat: ij, cum id, quod fiebat, deprehendissent, & nec eius quidem conspectum ferre potuissent, à theatro recesserunt, suum potius sanguinẽ profundere, quam tali sanguine pollui, pręclare eligẽtes. Quibus autem

Vide malignas Maximiani machinationes.

pluris

pluris fiebat voluptas & recreatio, ijs polluebantur animæ & corpora, ex modica, proh dolor, delectatione sibi grauissima recondentes supplicia.

Eius pestilens oratio. Alludit ad victoriam de Persis & Parthis obtentam qua vltra Cresiphontem imperium pro agauit.

SED enim Maximianus, qui toto animi impetu ferebatur ad impietatem, non amplius latenter, sed aperte volens se impie gerere, hos habuit sermones apud eos, qui erant congregati, qui quidem grauissimam redolebant impietatem: Quo abitis, dicens ô homines, luci tenebras præferentes, & non deos esse putantes, à quibus dependet hoc vniuersum? Non videtis victorias & trophea? Non videtis bona plurima que bonis adijciuntur: & quemadmodum quæ sunt, recte quidem se habent, & sunt in tuto: alia vero accedunt quotidie: & quorum non eramus prius domini, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam, quæ augetur? non imperium, quod dilatatur? Non ciuitates, quæ partim quidem sunt tributariæ, partim autem sunt futuræ: & partim quidem iam captæ sunt, partim vero sunt iamiam capiendæ? Non gentium Reges, qui sunt reputati pro mancipijs? Non omnia, quæ eueniunt nobis ex sententia? Cuiusnam ergo hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderatæ pluuiæ, fructuum fertilitates: immo vero vniuersum tempus fructus producens, & spectantia omnia ad abundantiam. X.

Psal. 18.

Dominitus cõfunditur eius falsa persuasio.

CVM ille copiosa lingua sic loqueretur, & ijs, qui non sunt, ea quæ sunt, falso adscriberet, & alia adhuc vellet contexere, non permisit ex alto is, cuius sunt iudicia vera iustificata, mendacium amplius gloriari aduersus veritatẽ: ne alijs quoque, qui erant ad peruertendum faciles, causa esset interitus: sed interim dum loqueretur, cum esset dies serenus, & sol regionem vteret meridianam, repente erupit sonus multorum tonitruum, & elisus fuit ignis ex nubibus, & profundæ simul tenebræ, & densa grando cum ventis vehementibus & malum hoc horrendum, vocem propemodum emittebat, esse grauem Dei commoti iram. Nam alij quidem solo tonitru auribus & animo perculsi, ibi in terram cadebant semimortui: alij vero in fugam quidem se coniecerunt, se autem multo grauius affecerunt, vt qui fuerint à se inuicem conculcati & sic vitæ violentum inuenerint exitum, Ipse quoque impius Imperator propemodum perijt, periturus fortasse, nisi Deus iudicasset id minus esse supplicium, quam quod ille dignus erat pati. Non vsque autem ad ea, quæ dicta sunt, stitit Deus terrores: sed fluuij quoque aquarum impetu inundantes, & segetes funditus euellentes, agricolarum labores in mare deportarunt: idque cum esset æstas, & speraretur fore, vt longo tempore non plueret. Fuit tamen, quod factum est, admodum leue & paruum ad penetrandum Maximiani animum, & persuadendum vt resipisceret ab impietate. Nam cum postea quærijsset schedulam, in qua erant nomina eorum, qui falso dicuntur dij, ministrabant, quoniam Domna & Indes non inueniebantur cum alijs, dolore simul & ira implebatur: & diligenter percontabatur, quomodo res eorum se haberent. XI.

Multi male pereunt ex tonitru.

POSTQVAM autem audiuit ab Archieunucho, Domnæ quidem emotam esse mentem: eam vero nunc esse apud eos, qui ea sciunt curare: cum ea autem esse Indem, vt eam custodiat, & ei inseruiat: ille iam ira æstuans, & valde vociferans, O pessime hominum, inquit: Domnam quidem, quæ vexabatur à dæmone, fortasse non immerito amouisti à deorum ministerio: Quidnam autem te mouit, vt Indem quoque, magnorum deorum cultorem, cum ea amãdares, & quantũ in te fuit, eos à ministerio desertos dimitteres: Sed ipsos iuro deos, te iustas sceleris pœnas nõ esse euasurũ. Dixit, neq; quod dixerat neglexit: sed ministeriũ camelorum, qui erant in regione Claudiopolitana, ei tradi imperauit, ei authoritatem detrahens Præfecturæ, & eum ad extremã deducẽs ignominiam. Deinde Indem quoq; iussit adduci, & ea rursus facere, quæ dijs consueuerat. Ille vero cũ accessisset, faciebat re vera, quæ consueuerat: deosque & deas & eorum sacerdotes valere, vel potius flere iubens, ipse soli Deo vacabat, in orationibus versans & ieiunijs: & non solum ad eorum impietatem minime se demittens, sed multos etiam ex ijs, qui decepti fuerant, ad veritatis agnitionem reuocans. Res est enim, quæ ad veritatem inducit oratio, quando habet etiam vitam ei consentientem. Hac ita que ratione Indes multos ad Deum adduxit: & erat reuera sal diuinus, qui & seipsum continebat, & alios poterat continere. Sed tales quidem erant res illius: Maximiano autem erat intolerabile, videri quidem omnes superasse barbaros, & solo adspectu terrere populi multa millia: vinci vero à suis, idque cum essent adeo iuuenes, & ætate imperfecta. XII.

S. Indes multos ad Christum traducit.

CVM itaque paulatim soluisset, quamcunque habebat speciem humanitatis, aperte quidem pugnabat cum Christo, sacra templa dirituens, & ædes dæmonibus ædificans: Præfectos autem, & in dicendo formidabiles, & in puniendo crudeles, mittens per vniuersum orbem terræ: quibus non sufficiebat sua aduersus Christianos crudelitas, sed accedebat etiam immanitas Imperatoris. Iubebat enim, vt Christianis nõ obedientibus nihil cederent: sed sic punirent, tanquam oculi illius vna examinarent & spectarent tribunalis austeritatem, & in examinando curiositatem, & in puniendo nouam inuentionem atque vehementiam: dicens eum illi plurimum gratificaturum, qui pluribus supplicijs afficeret Christianos. Sic incitatos emittebat Præfectos, verumenimuero seipsum quoque eis ostendebat exemplar archetypũ ad inhumanitatem. Nam ipse quoq; erat primus occidens, puniens, de medio tollens, expellens, quid non violentũ agens & tyrannicum? immo vero sæpe quoq; non vim meram afferens, sed eam etiam miscens persuasione, & ipsam porrigens tanquam escam: vt sic quoque fieret sæuior, & haberet probabiliores puniendi occasiones, quod nollent pij parere verbis solis. Is cum sanctissimum Anthimum diu quæsitum non inuenisset, ipse ingressus ecclesiam, tanquam fera aliqua varia & dolosa, cum exercituum & satellitum multitudine eam circundedisset, & deinde etiam lenitatis personam subijisset, vt alij quidem formidarent vim & multitudinem, alij autem ad sibi vtilem intuentes benignitatem, abducerentur à persuasione: & cum sic tanquam duobus fortibus vinculis, timore & persuasione pios colligasset, captiuos ducebat ad pietatem. Cum hæc apud se cogitasset, ad populum talem habuit orationem: XIII.

Maximianus Christianorum templa diruit. Christianos crudelissime iubet puniri. De hac persecutione instaurata consule Baron. an. 301. Et ecclesiam Christianorum multo milite obsidet.

Oratio eius ad populũ Christianũ.

EGO etiam aduersus gentes barbaras, quæ meum iugum ferre recusant, & non parent Romanorum legibus, non statim moueo hastam, neque vtor iaculis, neque gladio eis cædem affero: sed bonos imitor medicos, mollibus primum verbis & benignis, perinde ac oleo, tumorem emolliens. Deinde postquam video eos esse valde immedicabiles, vlcusque eorum valde malignum & profundum, tunc vtor cauterio, & iam aspera & acerba sectione, vt neque ab initio me videatur aliquis humanior, neque post misericordiam & mansuetudinem violentior. Absit autem, vt vos me vnquam sentiatis conturbatum & iratum: sed accedentes, libate magnis dijs, & rogate, vt vos benignis intueantur oculis: vt sic à nobis quoque consequamini honores, magistratus & pecunias: & sitis inter meos primos amicos & familiares. Quemadmodum enim non est absurdum, Barbaros quidem, qui sunt alterius linguæ, nostra tam æquo animo ferre: vos vero in Romanorum legibus educatos, & in rebus Græcorum eruditos, & mihi subiectos, non in omnibus seruare obedientiam: sed in rebus præcipuis videri inobedientes, & bellum aperte suscipere cõtra vestrum Imperatorem, vt ideo excidatis ab imperatoris beneuolentia, & larga munificentia? Recedite ergo, recedite ab hac falsa religione. Sin minus, pœna non procul aberit. Videte hanc ædem, in qua confidistis. Eam igni mandans, vos quoque simul perdam: & scietis omnino, quantum sit malum, à ratione aliena audacia, & mentis peruicacia. XIV.

Blandiris subiungit minas.

CVM dirus Maximianus sic immanitati coniunxisset humanitatem, & malorum minis & bonorum promissis variasset orationem, qui instar mellis dulcem habebat linguã sapiens Glycerius, qui erat reuera diuinus sacrificus & sacerdos, & sua verba studebat sacrificare Christo, cui sacrificabat, breuem & opportunam dans responsionem; & lin- XV.

& linguam vinxit Maximiano, & cor eius conturbauit & labefecit, & simul cum ira eius animum repleuit admiratione. Dixit enim: Neque tua promissa & dona desideramus, ô Imperator, neque tuas minas omnino curamus. Illa enim quomodo appeteremus, aut quomodo ea nostrum delinirent animum, qui, quæcunq; sunt mundi, habemus pro somnijs? Malum autem quid iis miniteris, qui pœnam potius existimant, non vel grauissima sustinere propter Christum? Quæ vero dicis, & de quibus gloriaris de trophæis, inquam, aduersus gentes erectis, ea magis stabunt à nobis, & meis verbis suffragabuntur. Quando enim tu, qui vicisti plurimos, mox conspectus es victus à fœminis & pueris, ab iis, inquam, qui colunt religionem Christianam, quemadmodum non erit mei Christi virtus multo manifestior? Et preterea quis est adeo attonitus & stultus, vt sit oblitus tonitruum & fulminum, quæ paulo ante fuerunt, & illius horrendæ Dei significationis, mortisque violentæ, & eius, quæ prope fuit, submersionis & fructuum interitus: & quod hæc tuis diis, non autem vero potius Deo adscripseris, qui opportune, ô Imperator infert iram aduersus eos, qui illos honorant & colunt? Ne sic ergo bellum contra nos susceperis. Sunt nobis arma quoq; desuper, quibus sicut hodie tui à te satellites, ita nos à Rege munimur vniuersorum, per quæ & contra te in aciem prodibimus, & adipiscemur victoriam valde admirabilem. Percussi enim, interimemus: & cadentes, contra te trophæum erigemus. Glycerius presbyter ei præclare respondet.

XVI. HÆC audiit Imperator, & secantibus verbis in medio corde quodammodo sauciatus, animi motum in præsentia celare habens in animo, & nihil amplius dicens aut faciens, e templo egreditur. Pius autem ille populus, Deo quidem gloriam, sapienti vero Glycerio, pro se quisque tales voces edidit: Quam dulcia gutturi meo eloquia tua, supra mel ori meo? Non futurum autem erat, vt Maximianus iram diu cohiberet: sed apud se furore percitus, iubet Glycerium euntem ad ecclesiam, comprehendi manu militari, & correptum, ad se adduci. Qui cum ad illius tribunal esset adductus, nihil interrogatum iussit verberari boum neruis tam vehementer, donec verberantes quidem, vires: illum autem, qui cædebatur, vox deficeret. Præconi quoque ei, dum verberabatur, iussit dicere: Lingua parcius vtere, ô Glyceri. Ne sis arrogans, nec seditiosus, nec insolens. In honore habe mores Romanorum: reuerere Imperatores. Sic quidem imperauit Maximianus: sed neque torquens persuasit, neque hæc cantans, eum affecit pudore: sed cum esset martyr superior & manibus lictorum, & vocibus quæ ei incantabantur, quærebat suum Regem, & tota voce & viribus illius inuocabat auxilium: Domine Iesu Christe, dicens, quomodo me, vt pro te dicerem, corroborasti. ita etiã ô bone, da mihi vires, vt pro te patiar: vt accessione eorum quæ sunt tristia, sit mihi præmiorum maior remuneratio. Hoc tanquam ignis igni additum, Maximiano maiorem iram accendit: ipse autem eos, qui percutiebant, eousque vt verberarent incitauit, donec corpus martyris humi iaceret, nihil differens ab inanimis: sanguine quidem iam exinanito, pelle vero vento tumefacta, & ipsa carne prius consumpta & nudis solis ossibus apparentibus. Quod quidem mouit misericordia non solum pios & humanos animos, sed etiam animos infidelium. At non Maximianum, cuius animus erat lapide durior. *Psal.118.* S. Glycerius immanissime flagellatur. Vides sæuissimum tyrannum.

XVII. SED postquam sic affectum Glycerium, & à mortuo quidem nihil prope differentem, solam autem linguam mouentem vehementi spiritu, & dicentem, Sum Christianus, seruus Christi, qui solum est verus Deus: vnus est mihi Dominus, vnus Rex. non ferens ille loquendi libertatẽ, iubet eum quidem solui à vinculis, abductum vero extra ciuitatem, igne crematum mortem subire. Ductus ergo generosus ille ad locum constitutum, & stans ad orientem, partim quidem Christo egit gratias qui eum à multis liberarat periculis: partim autem pro se vehementer orauit, & pro pijs, qui erant vbique. Deinde cum Christi signum suo adhibuisset corpori, fuit affixus ligno, sacra victima, aries carens omni vitio, ei qui ligno propter nos fuit affixus. Igne autem subtus accenso, Iesu fuit oblatum holocaustum & sacrificium acceptabile, & diuina hostia aræ supernæ conueniens. Quid vero, hinc ne intellexit Maximianus pios esse immutabiles? Multum abest: sed cum execrandæ eius hostiæ ducerentur ad templum duodecim deorum, quod erat intra regiam, aderant quidem impij, candidis & magnificis vestibus celebrantes festum sui interitus. Solus autem Indes atris indutus vestibus, & cum hæc celebrarentur, maximo dolore affectus, cum se in valde tenebrosa inclusisset domuncula, impiorum deflebat interitum. Stupenda martyris fortitudo. Signo Crucis se munitus, in igne efflat animã Glycerius.

XVIII. RENVNCIANTVR hæc quoque Imperatori, & is statim ab ipso arripitur, & sistitur ab illo Iudice iudicandus. Cum autem etiam ante quam loqueretur, ei renunciaret vestis, quod quæ fiebant, ab eo censebantur digna luctu & tristitia, iussit eius manibus & pedibus iniectis catenis, & collo collari, eum seruari inclusum in carcere. Atque Indem quidem habebat custodia: Maximianus vero Domnam quoque quærebat: & furore perinde ac ebrietate læsa ratione, & oblitus eorum, quæ de ipsa audiuerat, dicebat assidue: Vbi est Domna? Vbi est sacerdos Dianæ & Mineruæ? Rursus ergo ei dicunt de integro, quæ videbantur accidisse virgini, & quæ fecerat Eunuchus, ita vt * res se habebat, significant. Ille autem cum multa dixisset de Archieunucho, & valde ægre tulisset, quod ei vita fuisset conseruata, iubet ei quidem caput amputari: virginem vero quæri in monasteriis, & diis illius seruari. Hæc cum resciuisset ea, quæ monasterio præerat, in quo erat sancta, inprimis virili suscepta cogitatione, virili tonsu & veste ornata virgine, & preces cum lachrymis ei præbens viæ custodes & duces, eam clam emittit ex sacro thalamo. S. Indes degit in custodia. * Scilicet quod Christiana esset. Domna sub virili habitu latet.

XIX. SED sceleratus non cessabat quærere: & cum eam non inueniret, furebat communiter in omnia monasteria. Atque sacra quidem omnia monasteria crudeliter diruebantur: virgines vero turpiter probris afficiebantur: Virgines, proh dolor, quas ne masculorum quidem oculis videri erat vnquam tolerandum: atque ita per omnia peruadebat calamitas, quasi capta esset ciuitas ab hostibus. Quibuscunque ergo earum erant corpora valentia, & neque senectus, neque morbus aliquis tardabat earum pedes, ipsæ statim fugam spectabant, & ad montes & speluncas & ignotas solitudines celeriter abibant, malentes vitam degere cum feris, quam habitare cum hominibus, feris longe inmanioribus, & qui corpora virginitatem exercentia probro afficere inhonestum non esse existimant. Sed eo, quod cogitaras, frustratus es ô inimice omnium: & per quæ sperasti tyrannidem exercere, per ea ipsa fracta fuit tibi tyrannis. Non enim neglexit Deus, qui natus est ex Virgine, ipsas virgines vel in medio lictorum conseruare, & quomodo fidem, ita etiam continentiam ipsas prodere non permittere. Inter eas autem tanquam inter claras & lucidas stellas, vna mirandum in modum resplendebat instar lunæ, & pulchritudine & genere & virtute aliis præstans. Ea vero vocabatur Theophila. Hoc autem longe melius res ipsa ostendit. Maximianus fœuit in monasteria, eaq; diruit: p̃ęclarus dux hæreticorum nostrorum.

XX. CVM enim illa esset vultu adeo formosa, traheretur autem à lictoribus, & iam ad probri ac contumeliæ officinam violenter introduceretur, manus simul & oculos in cœlum tollens, & miserabiliter adspiciens, Mi Iesu, dixit, meus amor, mea lux, meus spiritus, meus custos castitatis & vitæ, vide eam, quæ est tibi desponsa. Vide, ô sponse, in quem nulla cadit reprehensio, & festina: quoniam nec est quidem tempus precandi: ne pactum conuentum fallam, ne prodas me bestiis, ne lupi tuam pecudem dilanient. Serua sponse sponsam: meam conserua castitatem fons castitatis: vt tuum quoque nomen nunc maxime glorificetur, quod intelligenter glorificatur ab Angelis. Hęc illa quidem orauit cum lachrymis: effecta autem Deus reddidit. Sed est adhibendus animus narrationi. Introducitur virgo in prostibulum: Illa vero etiam in tali loco & tempore non est oblita eorum, quæ oportuit: sed protinus eiiciens id, quod habebat in sinu: id autem erat sacrosanctum Euangelium: aperuit, & dabat operam lectioni. Vnus vero ex intemperantibus, œstro insano percitus, ad eam ingreditur: qui aliquantisper quidem eam audiit legentem. Cum autem iam prope esset, à maximo metu inuaditur, & tremore valde agitatur, & humi procumbit mortuus, & sic iacebat Theophila virgo sanctissima ducitur in lupanar. Male perit homo petulans.

ad pedes

ad pedes Theophilę, non spirans. Multæ horæ præterierāt, & cum aliis visum esset, quoniā non exibat, eum non posse sanari virgine, vbi alius quoque ingreditur, ipse quoque iam prope stans, lucis quidem, quæ verbis exprimi non potest, fulgore illustratur: deinde eum à luce tenebræ excipiunt, & obtutu orbatus, quærebat obiens, non amplius virginem: sed quemadmodum citra offensionem exiret extra fores.

Alius occæcatur Item alij multi.

GVM multi quidem talia passi essent, & nonnulli etiam magis horribilia, nulli fuit amplius cordi ingredi: sed & si quis ingrediebatur, non ingrediebatur captus amore: sed solum volens scire ea, quæ facta fuerant. Postquam autem ingressi sunt complures, vident ea, quæ & ad videndum erant terribilia, & ad dicendum aliis maxime admirabilia: puellam quidem honeste sedentem, & libro incumbentem: adolescentem autem quendam prope eam stantem, luce quidem ineffabili, pulchritudine vero incredibili, veluti quædam tela fulguris emittentem ex oculis. Hæc postquam viderunt, & metu diriguerunt, & vix tandem, Quis est sicut Christianorum Deus? exclamauerunt: & simul non ferentes spectaculum, recte secum agi putabant, si fugerent: & celeritate maxima domo exibant: omnes quidem obliti libidinis: nonnulli autem etiam ipsa impietate abiurata. Sed neque hæc ignorauit Maximianus: sed cum resciuisset virginem quidem non posse capi ab iis, qui ipsam seruabant, militibus, quinetiam multos ex suis esse victos, & didicisse Deum pie colere, Dei gratiam adscribebat incantationi: dicens Christianos vti artificiis ad vulgus decipiendum. Sed ille quidem hæc dicens, seipsum potius decipiebat, & quicunque his nugis animum adhibebant. XXI.

Plerique credūt in Christum.

S. Angelus S. Theophilam liberat.

ILLE autem plenus lumine, qui videbatur virgini assistere, cum eam domo eduxisset, suo lumine præcedens deducebat. Deinde cum etiam adduxisset vsque ad sacram ecclesiam, eam statuit in vestibulo: & cum, Pax tibi, dixisset, recessit. Eam autem inuasit & metus, & gaudium. Metus quidem, quod ille eam reliquisset: Gaudium vero, quod libidinosorum manus sic effugisset, nihil passa indecorum. Accedens ergo, pulsat ostium populi iam congregati, & nocturna de more Deo canentis. Cum autem ianuæ strepitum sensisset quidam Diaconus, & quænam esset resciuisset, renunciauit ii, qui erant intra ecclesiam. Omnes itaque ad eam confluunt. Nam alioqui erat etiam illustri genere, sicut audiuimus: virtute autem multo illustrior. Cum eam ergo vidissent, & quos & quidnam volentes effugisset, intellexissent, & quænam illa in eos fecisset miracula, quosnam quidem fontes lachrymarum non mouerunt? quasnam autem voces ad Deum non emiserunt? in principio quidem raptum virginis miserantes: in fine vero impios quidem miseros ducentes: illam vero quibusnam non persequuntur beatitudinibus? Illa autem seipsam quidem iacit humi, & aræ sacros tangit cancellos flet vero tam vehementer, vt eos etiam qui videbant, ad similem moueret affectionem, & fluenta lachrymarum: fitq; communis ad Deum gratiarum actio toto pectore. Sed ita quidem se habebant res virginis. XXII.

Obserua, vt antiquitus nocturnæ preces & laudes Deo depromptæ sint.

IMPROBO autem Maximiano oportebat improbos etiam esse ministros, & ex eadem, vt aiunt, fidelia. Quicunque ergo pie Deum colentes latebant Maximianum, ij illos non secus ac venatici canes inuestigantes, significabant. Qui quidem etiam aduersus Dorotheum, qui gloria quidem & ciuili dignitate erat insignis, vt qui Prepositus vocaretur ab Italis, pietate autē erat insignior: aduersus eum ergo, & Mardonium, & Mygdonium, &, qui prius dictus est, Indem, & quosdam alios, fide quidem in Christum accrimos, Imperatoris autem honore claros, immittūt tela calumniæ: Hi scilicet, quorum dentes arma & sagittæ, & lingua, vt dicam cum sacra scriptura, gladius acutus, dicentes: Si seruos, ô Imperator, & eos qui in tua regia habitant, & sunt tibi subiecti, non potes subiugare: cur alijs conaris persuadere, inutiliter laborans, & frustra te crucians? Ij enim ægre potuerint abduci à dogmate, illos videntes nos suauiter irridentes, & tui tribunalis austeritatem nihili facientes. Vide enim, quousq; procedit eorum contemptus. Non solum ipsi contemnunt contraria sentientes: sed alijs quoque, qui latent, qui eadem quæ ipsi sentiunt, & alimenta suppeditant, & ad certamina parant & instruunt. Quinetiam mittunt literas ad eos, qui procul distant, simul & eos confirmantes in sententia, & exhortantes ad constantiam. Et alioqui quicquid aduersus ipsos, & quam habent religionem, tua excogitauerit potentia, id statim per illos ab ipsis deprehenditur. XXIII.

S. Dorotheus cū sociis apud Imperatorem accusatur.

Psal. 56.

HIS fuit ad iram accensus Maximianus, & dicto citius iussit sanctos ad se adduci. Et aderant quidem illi nihil timentes, neque vllum formidinis vestigium vultu præse ferentes: ille autem toruis ipsos oculis intuens, O pessime perdendi, inquit, ô omnium hominum ingratissimi. Cur tantam à nobis adepti claritatem, & soli propemodum sceptris præfecti imperatorijs, tam mali deprehensi estis in benefactorem: qui pro multis nostris in vos beneficijs qualem refertis gratiam, eum quendam vobis & alijs Regem adscribere dictitantes, & nouæ huius religionis duces sedulo celantes, & eis omni studio prouidentes, eosque fouentes, quos funditus interire, & ne nomen quidem eorum remanere, reputaui esse pulcherrimum & primum meorum trophæorum? An non hæc sunt vera, & quæ factis magis arguuntur, quam verbis: Illi autem tanquam latrantem canem ne tantillum quidem curantes, neque existimantes esse tempus responsionis, steterunt silentes. Maximianus vero, cum silentio magis esset eius irritatus animus. Non per deos immortales, inquit, non vobis parcam: sed cum omne genus supplicij vobis intulero, & carnes consumpsero, & ossa contriuero, & igne combussero, relinquam insepultos, à canibus & auibus comedendos: & vos ipsos puniens pro meritis, & alijs metum incutiens, ne talia aggrediantur. XXIV.

Sistūtur coram Maximiano Iudes, Dorotheus &c.

NEC hæc quidem sanctis timorem attulerunt: sed statim & solutis zonis, & chlamydibus exutis, stabant parati ad cursum martyrij, vno ore & animo se esse Christianos & Christi seruos audacter nominantes. Deinde etiam Maximiano: Nobis, ô Tyranne, dixerunt, honores tui, & vanæ hæ dignitates ne tantillum quidem vnquam curæ fuerunt. Quid enim opus fuerit tali honore, qui à Deo disiungens, est redacturus in seruitutem dæmonum? Sunt enim talia vestra impiorum dona, quæ fugientes, tantum abest vt persequentes, non solum iis tibi cedimus, sed etiam ipso corpore & vita. Cum ij ita essent parati, & tales essent eorum spiritus, iussit Maximianus, vt extensis simul manibus & pedibus, crudelibus boum neruis fortiter verberarentur. Et statim sex vnumquemque circumsistentes lictores, magna parte diei eos perpetuo verberabant, nulla sceleratimoti communis naturæ misericordia, idque cum viderent terram eorum sanguine effectam purpuream. Martyres autem hæc quidem ferebant fortiter, ne vocem quidem emittentes: internis vero animi motibus glorificabant eum, propter quem hæc sustinebant. Flagella excipiebat carcer, cum essent eorum colla vincta collaribus, manus autem catenis, & pedes compedibus. Maximianus vero tanquam torrens, qui fertur per segetes, per omnes deinceps pios peruadebat. Et ad hæc quidem iubebantur inseruire Præsides ac Præfecti, qui erant impietate eximij. Quicunque autem eius parebant imperio, qui Christum esse Deum confitebantur, tortoribus simul tradebantur & variis tormentis laniabantur miserabiliter. Et sic quidem quotidie ei, qui seipsum pro nobis sacrificauit, rationalia offerebantur sacrificia, pie martyrio effecta holocaustum. XXV.

Illorum insignis magnanimitas.

Cæduntur neruis boū.

Vincti truduntur in carcerem.

OPORTEBAT autem festorum maximum Christi Natalem, ei qui nascebatur, copiosiora offerre sacrificia. Nam ortus quidem Christi dies festus agebatur: quicquid autem est pium, congregabatur ad glorificationem. Profani vero Maximiani profani ministri accendentes, Quoniam, inquiunt, ô Imperator, hodie festorum quæ norunt, maximum celebrant Christiani, vt qui hodie Deum suum natum esse fabulentur, & celeberrimo totius populi concursu ad festum conueniunt, age ne ex media sagena nos præda effugiat. Sed militibus quidem præoccupentur templi aditus: stet autem ara ante portas: accedentes vero præcones, iubeant quidem omnes è templo egredi, & nihil cum sacra- XXVI.

Impij regis, impij satellites.

cunctantes aræ sacrificare. Sin autem non pareant, quid sit deinceps agendum, statuere, tui est imperij & iudicij. Quod si hoc quoque nobis permittis dicere, igne templum circumcirca comprehendentes milites, protinus perdant eos, qui non obtemperant. Et sic illos quidem de medio tolles, qui in rebus præcipuis perniciem afferunt tuis populis: te autem liberabis à cura, quæ tuum animum premit non mediocriter, sicut nos non ignoramus. Nondum finem acceperat oratio: excipiens autem Maximianus, Iuro, inquit, maximos deos, me hæc iamdiu versasse in animo. Nescio vero, qui factum sit, vt ea quæ cogitaram, nondum sim executus. Sed vobis magnas, ô dij, ago gratias, quod effeceritis, vt his quoque opportune veniret in mentem, quod esset conducibile, & simul iubet, vt primi ex Protectoribus, cum magna manu militum Ecclesiam circumdedissent, sarmentis & quacunque alia materia, quæ facile accenditur, in orbem congesta & apposita, ad templi portam aram statuerent: Deinde, vt præcones clara voce proclamarent, vt omnes exirent, & ad aram accederent sacrificaturi. Quod si non parerent, portis statim optime clausis, & omni alio eis obstructo exitu, ignem accenderent: vt sic omnes vna cum ipso templo perirent, & vt digni sunt, ab igne consumerentur. Et hæc quidem Imperator.

Chrisstiani omnes, ipso Natiuitatis die, in templo suo circumuallantur.

XXVII. NVNCIVS autem statim mittitur ad Ecclesiam, vt diceret, quæ iussus fuerat ab Imperatore. In medium itaque accedens, & magna voce clamans, O homines, Maximianus, inquit, orbis terræ dominus, me ad vos misso, alterius ex duobus dat vobis optionem, vt aut diis sacrificetis, (adest enim ara parata) aut, si non pareatis, omnes simul pereatis, præsto enim est ignis. Quod ergo vultis, quamprimum eligite. Cessauit ille, cum hæc dixisset: Ecclesiæ autem Archidiaconus, cum ei esset cor accensum igne diuinæ gratiæ, stans ad cornu altaris, O vos, inquit, mei fratres, & inter vos inuicem vnanimes, nescitis quemadmodum quæ à tribus pueris facta sunt, paulo ante persequentes, dici non potest, quantum eorum admirabamur virtutem, & eorum in pietate stupebamus fortitudinem, & quemadmodum non tanquam stantes in medio ignis, sed in molli aliqua herba choros ducentes, ipsi & hymnum canebant, & omnem creatam naturam ad vniuersorum Deum laudandum vocabant? Hos nos non solum iudicabamus beatos, sed eorum quoque coronarum cupiebamus esse socij. Quoniam ergo & nunc nos vocat tempus, & sunt mores Imperatorum similes: Nam etsi nominibus differunt, at crudelitate & impietate maxime conueniunt: efficiamur nos quoque pietate similes iis, qui tunc decertarunt. Quomodo enim non esset absurdum, illos quidem, cum essent pueri, & nec plures tribus, & alioqui cum nullum adhuc accepissent exemplum animi magnitudinis in tuenda pietate, tam præclare decertasse: Nos vero, qui & multitudine sumus prope innumerabiles, & multi, quibus nihil deest ad perfectam ætatem, & quibus est etiam tanta exemplorum copia, videri vitæ cupidos, & ignauo abiectoque esse animo: & non oblatam occasionem tanquam lucrum arripere, & hanc, quæ est ad tempus, vitam despicere pro Deo, qui nos fecit, & suam animam dedit pro nobis ad mortem: testimonium autem firmæ & infractæ nostræ fidei, nostram præbere mortem? Hæc autem dico, etiamsi nulla esset pro his remuneratio. Cum vero sint valde paruæ huius temporis passiones, si conferantur cum iis, quæ sunt illic, remunerationibus: & vita quidem expers molestiæ & æterna, pro hac breui & laboriosa: gloria autem nunquam cessans, pro infida, & quæ facile excidit: & diuitiæ, quæ surripi nequeunt, & voluptas, quæ nunquam transit ad molestiam, nos adhuc in præsentibus manere concupiscemus, & non potius, cum ad eam quæ est illic, gloriam, pro Christo subeundo mortem, inuenerimus perueniendi occasionem, quamprimum subibimus? Et quidnam aliud facientes, ab iis, qui sapiunt, iudicabimur, nisi digni, qui lugeamur? Mementote, immo vero adspicite ad aram. Verus enim noster Dominus fuit pro nobis sacrificatus. Non nos quoque pro eo in loco sancto animas profundemus, & veluti quoddam sacrificium eas illi igni offeremus in holocaustum.

Dan. 3.

Archidiaconus egregie accēdit animos Christianorum.

XXVIII. CVM sic dixisset, omnes incitauit, & effecit vt moriendi vehementi renerentur desiderio. Simul itaque cum illo beatam illam vocem exclamauerunt, Christiani sumus, Christiani, & deos tuos, ô Imperator non colemus. Hæc Maximiano quidem annunciabantur: ille autem cum ne finem quidem expectasset orationis, iussit in eos ignem accendi, & eos vna cum templo exuri: vt nullus eorum nec misericordiam consecutus, neque latens posset effugere. Pij vero cum omnes congregassent simul catechumenos, viros & mulieres, & pueros, eosque in quatuor diuisissent, vtpote quod tempus postularet celeritatem, eos diuino baptismo perficiunt, & Chrismate vngunt, & eos intemeratis impertiunt sacramentis. Protinus autem aderant ministri quoque Imperatoris, & ignem accendebant: illeque omni ex parte tollebatur in altum: & cum totam comprehendisset Ecclesiam, in vnum ascendebat verticem, omnia tam quæ erant extra eam, quam quæ intra, depascens. Fremens itaque malum ingruebat grauissimum: illi autem intus magna voce ad Deum clamabant, & canebant canticum puerorum, omnem creatam naturam vocantes ad choream: neque prius cessarunt glorificare, quam oblata essent accepta sacrificia, castæ hostiæ agno, qui fuit pro mundo mactatus.

Multa Christianorum millia cum templo cōburuntur.

Vide vsum Chrismatis in baptismo antiquissimum.

XXIX. QVINQVE dies transierant, & ignis depascebat materiam. Cum vero flamma iam cessasset, nullus quidem teter odor sentiebatur, nec ex corporibus, nec ex fumo: spirabat autem potius quidam suauis & mire fragrans odor. Apparebat vero quidam radius, auri rutilantis speciem præ se ferens, varium quendam edens & valde gratum splendorem: quomodo Sol lucet, qui modo apparet in Oriente. Maximianus autem existimans se iam omnes vicisse, & relaxatū esse à curis certaminis, theatris pascebat oculos, & equorum scilicet & hominum curriculis. Illud vero non erat vincere, sed potius victum esse: idque magis induxit pios, vt libere loquerentur. Ostendent autem, quæ sequuntur. Ante theatrum quidem erat ædificatum maximum fanum Cereris, quæ erat apud eos dea maxima. Accedens autem ille cum vniuerso populo & exercitu, execranda petagebat sacrificia. Quidam vero ex numero militari, Zeno nomine, zelo plenus aduersus impios, non ferens sic pietatem affici contumelia, stans in alto: Erras, inquit, ô Imperator, insensibilibus sacrificans lapidibus, & mutis lignis: hoc enim est, quod apparet: id autem, quod est reuera & intelligitur, est fraus dæmonum, quæ suos cultores abducit ad interitum. Intellige, ô Maximiane, & hos oculos & internos in cælum tollens, quære ex iis, quæ videntur, creatorem: qualis sit opifex, disce ex operibus, & disce Deum pie colere, qui non sanguine & nidore rationis expertium animantium, sed mundis hominum delectatur animis, & mundo corde.

Bar. an. 302.

Zenonis militis eximius pro pietate zelus.

XXX. HÆC cum audiisset Maximianus, iubet pondere lapidum eius maxillas confringi: & simul clamabat, lictoribus quidem, vt fortiter percuterent: sancto autem, ne deos maledictis appeteret. Sic ergo patienti sancto omnes quidem dentes sunt immaniter excussi, maxillæ vero sunt contritæ: & iam parum spirantem, & mox moriturum iubet abduci extra ciuitatem, & amputari caput, quod libere erat locutum. Et sic Zeno generosissimus, cum magna celeritate peregisset beatum stadium martyrij, truncatur capite, & sursum fertur ad Christum caput omnium. Sacer quoq; chorus, qui erat circa Dorotheum, qui à tam bono instituebatur magistro, diuino, inquam, Anthimo, non sic erat habituru capita incoronata: sed hæc quoque superne dispensabantur ac prouidebantur à diuina gratia. Et à sacrosancto quidem Anthimo ad eos mittebantur literæ, ipso quidem in quodam vico delitescente, illos autem aperte decertantes, ad suscipienda strenue certamina precibus adiuuante. Hoc postquam euasit manifestum scelerati Imperatoris satellitibus, & ipsas literas, & eum, cui erant datæ, adducunt ad Imperatorem. Ille autem cum eum vidisset, &

Crudelissime ei dentes omnes excutiūtur.

Capite cæditur.

Anthimi Episcopi literæ intercepta.

Reuocãtur ad tribunal Imperatoris martyres.

ser, & legisset quæ scripta erant: scripta vero erant, vt est verisimile, quæ ille quidem nolebat, pulchra autem erant & salutaria, ira æstuans, iussit eos quamprimum abduci. Illi ergo statim sunt abducti.

IMPERATOR autem: Vanane, inquit, fuit mea coniectura, cum prædicerem, vos à me defecisse? Immo vero execrandi, tam etiam aduersus me insurrexistis: ad alium autem, cum quo nos acre bellum gerimus, transfugistis. Et simul dat eis legendam Epistolam. Iussit vero eum quoque, qui adductus erat, introduci. Quem cum vidissent martyres, valde lætati sunt animo, eumq; & si procul starent, vultu & nutu salutarunt. Maximianus autem fastum quendam & spiritum suscipiens principis, & immaniter eum intuens, Dic mihi, inquit, infelix, quis est, qui hæc tibi tradidit, & vbinam latet terrarum? Diaconus vero, cum magna voce tacite ad Deum prius clamasset, & petiisset, vt cõuenienter verissimæ promissioni, daretur sibi oris apertio: Qui literas, inquit, dedit, cum sit pastor, & procul absit, gregem cohortatur & incitat ad pietatem: & maxime cum senserit incursionem luporum & ferarum. Tunc enim alta & clara voce suo gregi imperat, & quæ sint facienda, significat. Quæ autem dicit, non sunt sua, sed ea accepit à primo pastore, qui dicit, Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Atque dixi quidem, quisnam dederit literas: Vbinam autem sit, non dicam. Aperta enim fuerit insania, Pastoris esse proditorem, cum qui ex illo maximam accepit vtilitatem: qui etiam absque nobis mox fiet manifestus. Non posse enim abscondi ciuitatem supra montem positam, vox diuina dixit, & veri amatrix. XXXI.

Psal.80. *Matth.10.* *Matth.5.*

Diaconus, lingua præcisa lapidibus opprimitur.

HÆC cum fortissime dixisset lingua sancta, non ferens Maximianus dicendi libertatem, vt ipsa amputaretur, eum condemnat. Deinde sic iubet eum obrui lapidibus. Et ille quidem post sacræ linguæ oblationem sic obrutus lapidibus, tela quidem nihil curabat: sed corpore quidem iam partim attrito iaculationibus, partim autem obruto lapidibus, adhuc magis erigebatur, & in cælos extollebatur anima, Christo angulari lapidi coniungenda. Adhuc vehementer irascebatur Maximianus. Quocirca Dorotheum cum suis multiplicia excepere supplicia. Illis vero minime perpetua defuit constantia, Christum inuocantibus, & tormenta & leuia & imbecilla minime curantibus, vel potius reputantibus illa pro deliciis, & Tyranno impietatem acerbius exprobrantibus. Quamobrem ille iam defessus, communiter quidem omnes morte condemnat: diuersas autem pronunciat sententias. Dorotheo quidem ense caput amputari, Mardonium autem viuum cremari, & Mygdonium in fossam proiectum obrui: Gorgonium vero & Indem & Petrum, molaribus lapidibus eorum collis alligatis, in mare iaci. Et ita sunt, consummatis victoriis insignes Christi martyres vario genere mortis, vna via ingressi ad Dominum. Hæc cum casta resciuisset Domna, partim quidem lætabatur animo, & maxime propter Indem, qui erat vnius cum ipsa animi & spiritus. Partim autem ad imitationem quoque incitabatur, & eadem, quæ ipsi euenerant, cupiebat certamina & præmia. Vnde nec despexit Dominus suam sponsam: quæ vestem quidem habebat mundam à nuptiis, sic autem eam etiam lachrymis quotidie dealbabat, quod non eam sanguine martyrij redderet purpuream, & totam sponsam efficeret dignam eius pulchritudine, etsi præsens eius vita nihil abesset à dignitate martyrij, vt quæ tam & diuturnitate execrationis & aspera viuendi ratione eam premeret, cum ipsa & in antro lateret subterraneo, eoque eiusmodi, vt terrestre dici posset sepulchrum: & potus eius esset fons, qui in eo erat: & cibus similiter herbæ, qui erant in margine speluncæ. XXXII.

VI. illustres martyres perimũtur. Vide quę de Petro Euse. lib.8.cap.6. 12. Martyr. & Niceph. lib.7.c.5 reliquerunt. S. Domnæ cibus & potus vilissimus.

CVM ea sic se gereret in exercitatione, tunc descendit de monte: & veniens in ciuitatem adhuc in veste virili, (ea enim ipsam indutam Agape eius mater secundum spiritum, suffurata est ab illis impudicis & intemperantibus manibus) beatam hanc quærebat Agapem. Postquam autem intellexit eam quoque cursum confecisse martyrij, effectam holocaustum Domino cum multis aliis virginibus in templo, quod fuerat exustum, magnum animo dolorem accipit, non ægre ferens quod mortua esset Agape, sed potius quod non cum ipsa Agape esset mortua, & paris fuisset mortis socia: itaque ad templum exustum, fletu miscebat cinerem. *Die vero iam diuina gratia eam vocante ad viam martyrij, illuminata & adiuta omni ex parte ducta, descendit ad mare. Ecce autem piscatores in litore stantes, iam parantes retia, & habentes remos paratos. Quam cum illi tunc vidissent veste virili sic indutam, non ex eo quod erat, sed ex eo potius, quod videbatur, eam vocarunt: Veni, dicentes, adolescens nobis opem laturus, vt te etiam prædæ faciamus participem. Illa autem alacri animo eis obtemperauit. Ingressa vero, piscatorum statim contubauit oculos & animos, cum viderent eam videri quidem virum: mores autem, & virginalem pulchritudinem & pudorem in eius oculis insidere. Verum enimuero cum ad piscandum retia demississent, cum magno labore à terra auellerunt, perinde ac si magnum aliquod pondus in eis sentirent. Iam vero cum prope litus venissent, noctu vident, luna depellente caliginem, & comprehensam piscium multitudinem, & corpora mortua in ventre retis. XXXIII.

for. *Diu Diuino autem desce dit ad mare ad sepeliendũ sanctorum corpora.

ATQVE illi quidem visione contubati, cum præ dolore & metu corpora excussissent, & in terra deposuissent, retibus collectis, contendebant transmittere in regionem, quæ erat ex aduerso, volentes in naui secum vehere virginem. Cum autem non persuaderent, dato ei pro mercede pane & piscibus, abierunt. Illa vero cum Indæ & illius sociorum & mortem & genus mortis, vt prius diximus, iam accepisset, accessit quidem ad corpora: diligenter autem ea considerauit & versauit: & deinde etiam singula accurate didicit. Postquam vero figuræ & totius corporis signa illos esse sanctos aperte significabant, ea manibus accipiens, & eis labra magno admouens desiderio, ardenter amplectebatur, tota eius anima simul quoque amplectente. Cum hæc faceret, vidit nauem iam ferri ad ipsum litus, velo iam demisso, & solis remis sensim ad terram appellere. Accedens igitur virgo, cum nauitas, vt decebat, appellasset, ostendit etiam pisces. Nauclerus autem eam illos vendere existimans, statim rogauit quanti venderet. Illa vero dixit se eos dare gratis. Cum autem ille quidem non credens, rursus meminisset precij, illa vero staret tacens, & manum porrigeret, quæ videbatur velle gratificari, Per ipsum Christum, inquit nauclerus, quanti vendis? Tunc ex iureiurando intelligens generosa virgo eum esse pium, nihil voluit eum celare: sed cum eum foras euocasset ad litus, ostendit ei corpora sanctorum, & adhibuit eum in societatem pulcherrimi ministerij, aperiens quorumnam essent, & narrans quemadmodum pro Christo mortui essent martyres. XXXIV.

Sanctorum Indæ, Gorgonij & Petri corpora miro modo à piscatoribus capiuntur.

NAVCLERVS autem cum hæc audiisset, nouas sindonas, & vestes candidas, vnguentaque & suffitus è naui statim attulit, & in eis deponendis laborauit. Domna vero cum iis, quas habebat, aquis mundis, & lachrymis prius lauasset corpora, & cum nauclero honorifice & cum omni reuerentia ea composuisset, & ea deinde communiter portassent ad murum ciuitatis, qui est proximus torrenti, ad portam ciuitatis, vbi etiam Dorotheus cum suis finem vitæ acceperat, illic ea in fossa posuerunt. Atque nauclerus quidem virginem, vt qui iudicasset eam esse frattem eiusdem, cuius ipse in Christo sententiæ, (eam enim adhuc virum esse putabat) rogauit vt secum esset, & toto vitæ tempore nunquam ab eo discederet. Illa vero non admisit: sed eum quidem rogauit, vt cœptum iter persequeretur: se autem dixit mansuram: quoniam, inquit, prope est vitæ finis. Quare nec meum corpus ab his corporibus, nec animam omnino decet ab his animis seiungi. Cum illic ergo remansissent, indiuulsa adhærebat reliquiis, aromatibus & suffitibus eis honorem exhibens, nauclero satis pecuniæ suppeditante ad ea compatanda. XXXV.

Honorifice adhibitis cæremoniis sepeliuntur.

S. Domna indiuulsa adhæret sanctorum reliquiis eas colens.

FIERI autem non poterat, vt eos, qui erant in tenebris, lateret opus lucis: neque martyrij, quo Domna tenebatur, desiderium videretur imperfectum. Quamobrem deferuntur hæc ad Maximianum, qui cum intellexisset, XXXVI.

quod il-

quod illa sanctorum tanto amore capta esset, magnum edens cachinnum, qui multo risu, vel plurimis potius lachrymis erat dignus, Par est, inquit, vt ea quoq; parem illis mortem subeat, & sic reipsa discat, quod hominibus nihil post mortem amplius habentibus, illa frustra tantos honores exhibet. Dixit, & statim misit, qui eam interficerent. Quam cum etiam comprehendissent in loco orantem, caput ense amputant, idque igni tradunt. Et paulo post adiungitur sapiens quoque Euthemius, qui doctrinis & monitis multos prius Christo martyres obtulerat. Nam propter illius zelum ad pietatem, valde vexatus Maximianus, iraque & furore animo plenus, multis quidem tormentis cum prius conatur omnino abducere à confessione. Cum autem ille puniens esset defessus, ense mortem affert athletæ. Licet vero in manus sumendo eius historiam, omnia ad verbum percurrere. S. Domna amputato capite comburitur. S. Euthymij martyrium.

XXX VII. HIS veluti quibusdam astis Nicomedia magnum iucundumque & gratum emittit splendorem, & maius ex eis ornamentum accipit, quam ex auro, & gemmis, & ex margaritarum nitoribus ac splendoribus: qui sunt quidem numero viginti millia: sunt autem in choro martyrum multitudine & pulchritudine insignes. Quorum peragitur memoria vno die post Christi natalem, ante festum Infantium, vt qui, quomodo illi ense, ita etiam ipsi igne Deo, qui carnem induit, sunt oblati. Quibus etiam accessit admirabilis Glycerius, & sacrosanctus Zeno, & Theophilus: præterea autem cum Mardonio Dorotheus, & beati Indes & Petrus simul cum Mygdonio, & tres virgines, Agape, inquam, & Theophila, & Domna, quæ erat longe pulchertrima, & maxime veneranda: Ad gloriam Christi veri Dei nostri: Quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen. 20000. Martyrum Nicomediæ

VITA B. IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ, APVD SIMEONEM METAPHRASTEN SCRIPTA. HABETVR ETIAM IN OECVMENIO POST APOCALYPSIS EXPOSITIONEM.

ANN. 60.

I. QVAM parum absit homo ab Angelis, quodque ipsi possibile sit vna cum illis versari, viciniusque assistere, immo etiam Deum imitari possit, quodque multo maius est, filius illius iuxta gratiam effici, ostendit præ omnibus magnus hic Euangelista & Apostolus, matre quidem Virgine ditatus: dignus autem habitus, qui Christi frater vocaretur, ipsique factus socius & particeps arcanorum. Verum ipsamet diuina oracula voce maxima prædicant Dei in seipso magnalia. Attamen id manifestius sermo nobis explicabit. Hic enim verbi vox, filius tonitrui, vniuersum prædicatione comprehendens orbem: & quod omnium maius est, solumque in se sufficiens, dilectus ab ipso Christo meo, patriam quidem non habuit ciuitatem aliquam, sed ex vili quodam pago, & abiecta regione natus est. Confirmant hunc sermonem scribæ, dicentes: Prophetam ex Galilæa non surrexisse: Confirmat & ille vere Israelita, contendens nullum bonum esse posse à Nazareth. Ex hac igitur hic, & ex tali tantus sacerdos, veluti ramus quidam productus: patre quoque, conformiter ad patriam abiectus & obscurus, nempe piscatore, ac paupere. Et hic quidem puerilem iam ætatem egressus erat: porro pater filium ad idem opificium assumit, piscatoriæ artis hæredem ipsum efficiens. Artis itaque socius erat filius patri, & familiaris ac domestica erat vtique paupertas. Quid enim pauperius & abiectius dicere quisquam poterit, quam sint piscatores? quorum hic vnus erat præco veritatis, ac præceptor. Quodque maius est ad abiectionis demonstrationem, non in mari piscabatur, sed in breui quodam lacu, vna cum patre, & fratre Iacobo versabatur, rupta sarciens retia, (quod & ipsum extremæ paupertatis erat) ac manuum artificio consolans necessariorum indigentiam. Itaque Græcanicæ disciplinæ ne in modico quidem particeps erat. Cuius rei testis est diuus Lucas, qui ipsum idiotam vocat, & alienum à literis. Vnum hoc solum habebat insigne, quo agnosceretur, & bonum hoc vinculum à patribus trahebat, nempe pietatem. 27. DECE. *Ioan. 19.* *Marc. 3.* *Ioan. 13. 19. 20. & 21.* *Ioan. 7.* *Ioan. 1.* S. Ioannes primo fuit piscator. *Matth. 4.* *Actor. 4.*

II. VBI autem vmbraticæ nebulæ eleuatæ sunt, & ea, quæ figurarum erant, transire in veritatem cœperunt: & ru Domine, qui singulatim finxisti corda nostra, non dispersisti testamentum tuum, quod nobiscum pactum erat, sed videns vidisti afflictionem Israel: & non exutus diuinitate, propter nos factus es id, quod nos, sine peccato: & throno patris non relicto, Virginem inhabitasti propter me, vt ego cælos inhabitarem, & ex veteri casu reuocatus, & liber à peccato, ac primam adoptionem suscipiens: oportuit sane esse & discipulos, qui mysterio dispensationis ministrarent. Tunc quidem vocatur Andreas & Petrus: aduocatur autem & hic, qui circa pisces & retia ac lacus versabatur: & iussus Verbi voce, vt hominum piscator constitueretur, protinus patre scaphaque relictis, ei qui se vocabat, adiungitur: & terreno homine exuitur propter cælestem, ac piscationem animarum transmutatus addiscit, & præceptoris vestigia secutus, inimicos diligit, persequentibus benedicit. *Psal. 32.* *Matth. 4.* Quidà Christo filio Dei didicerit.

VTQVE vno verbo absoluã, in huius lege exacte instruitur, talemque nactus præceptorem, similem demonstrat disciplinam: & ascensiones in corde disponens, discipulus familiarissimus, ac præco maxime theologus efficitur: omnes sensus moderatur, familiaris omnino virginitati efficitur, tali vtendo alimenti ratione, vt summa parsimonia viuere duntaxat posset, sacrumque corpus, vt subsisteret, conseruare. Hinc etiam virginitatis appellatione ditatur, & amicus eius, qui imperium tenet, efficitur: magis autem & ipsum habet in seipso loquentem: & rursum ab eo audit, quæ ille à patre audierat: cumque in montem ascenderet, ipse vna conscendit, ac dignus habetur visione admiranda, & maiori, quam dici possit, ipsam Verbi diuinitatem denudatam intuitus, & cælestem audiuit vocem, qua dilectum Filium declarat Pater, ac veteri testamento præponit Euangelium. Vide magnã victus parsimoniã in S. Ioanne. *Matth. 17.*

III. DECENS ac honorifica cœna subsequitur, & ne tunc quidem Ioannes relinquitur. Deinde cum Petro opus esset discere, quisnam is esset, qui horrendam illam proditionem parturiret, nec ipse auderet interrogare, quanquam primas teneret in choro discipulorum, Ioanni hoc committit. Nouerat enim id, quod Christus erat apud ipsum, hoc Ioannem esse apud Christum: & quod ipse quidem diligeret, ille autem dilectus esset. Et vide quanta accedat ipsi libertas loquendi. Neque enim vulgari modo interrogat, neque primum excusans, quod metu accederet: sed sciens quanto ipsum amore prosequeretur, sedenti adhæret præceptori, & in huius pectus recumbens, ait: Domine, quis est qui tradit te? Ille autem libenti etiam animo accipit, quod illi fecerat, & quasi opportune fuerit libere locutus, gratum habet. Ex eo enim, quod protinus quæstionem soluat, ac pane designet proditorem, significat se non ægre ferre eam libertatem. Itaque hinc etiam manifestum est, quod cathedram, quam proxime Christum cum fratre petiuit, non gloriæ, sed Christi amore petiuerit, & quod nollet hic alium esse sibi dilecto viciniorem. *Ioan. 13.* S. Ioannes vt fuerit à Christo dilectus. *Matth. 20.* *Ioan. 18.* Ioannes cur Pontifici notus consule Baro. an. 34. n. 21.

IV. CONDEMNATVR Iesus, & adest Ioannes, ac ad atrium Pontificis, cum notus esset Pontifici, vna congreditur, loquiturque ostiariæ, & Petrum pro foribus stantem introducit. Imminet tempus salutaris passionis, & Verbum permanet, vt procedat ad Patrem, ac Ioannes cum matre adstat Cruci, materque audit à filio ac suo conditore: Ecce filius tuus dilectus: & rursum hic, Ecce mater tua. Ab hoc igitur tempore virgo hic mente & corpore, matrem ac *Ioan. 19.* Ioanes virgo mente & corpore.